

L'Anna
i l'home ocell

Gavriel Savit

L'Anna
i l'home ocell
Garriel Savit

Fanbooks

Títol original: *Anna and the Swallow man*

© Gavriel Savit, 2016

© de la traducció: 2016, Mariona Barrera Aguilera

© d'aquesta edició: 2016, Grup Editorial 62, s.l.u.,
Fanbooks, Diagonal, 662-664, 08034 Barcelona

Il·lustració de la coberta: 2016 © Laura Carlin

Primera edició: març del 2016

www.fanbooks.cat

Fotocomposició: Tiffitext, S. L.

ISBN: 978-84-16297-59-7

Dipòsit legal: B. 1.425-2016

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, ww.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Tots els drets reservats.

Capítol 1

Què dius?

QUAN L'ANNA ŁANIA ES va despertar aquell matí del 6 de novembre de 1939 —el dia que feia set anys—, hi havia unes quantes coses que no sabia:

L'Anna no sabia que el cap de la Gestapo de la Polònia ocupada havia obligat per llei el rector de la Universitat Jagellònica de Cracòvia que tot el professorat (entre els quals hi havia el seu pare) assistís a un seminari i a un debat sobre la direcció de l'Acadèmia polonesa sota la sobirania alemanya, que tindria lloc aquell mateix dia a la tarda.

No sabia que, juntament amb els seus col·legues, al seu pare se l'endurien de l'aula número 56, primer a una presó de Cracòvia, la ciutat on vivien, i després a incomptables centres d'internament escampats per tot Polònia, abans d'acabar transportant-lo fins al camp de concentració de Sachsenhausen, a Alemanya.

Tampoc no sabia que, uns quants mesos més tard, a un grup de col·legues del seu pare, supervivents, els conduïrien al camp més infame de tots, a Dachau, a l'Alta Baviera, però que, en el moment del trasllat, el

seu pare ja no existiria en un estat en què fos capaç de ser traslladat.

El que l'Anna sabia aquell matí és que el seu pare seria fora unes hores.

Les nenes de set anys són un grup molt variat. Algunes diuen que ja no són unes nenes, i costa no estar-hi d'acord; a d'altres, sembla que els preocupen més els secrets d'infantesa que tenen amagats dins del cap que el fet de créixer; i d'altres (el grup més nombrós, sens dubte) no han decidit del tot a quin grup pertanyen i, dependent del dia, de l'hora i fins i tot del moment, et poden ensenyar una cara ben diferent de la que t'esperaves.

L'Anna pertanyia a aquest últim grup de nenes de set anys, i el seu pare contribuïa a alimentar aquesta condició ambivalent. La tractava com una adulta —amb respecte, deferència i consideració—, però, en certa manera, alhora aconseguia protegir-la i preservar aquell sentiment que tot el que es trobava al món era un descobriment nou, únic per a ella.

El pare de l'Anna era professor de lingüística a la Universitat Jagellònica de Cracòvia, i viure amb ell significava que cada dia de la setmana es vivia en una llengua diferent. A l'edat de set anys, l'alemany, el rus, el francès i l'anglès de l'Anna eren bons, i també tenia força coneixements de jiddisch i ucraïnès, i uns quants d'armeni i de romanès.

El seu pare no li parlava mai en polonès. El polonès, deia, ja es cuidava solet.

Ningú no aprèn tantes llengües com el pare de l'Anna si no és que li agrada parlar. La majoria de records que en tenia eren del pare parlant: rient i fent broma, discutint i xiuxiuejant amb un dels nombrosos amics i

companys de tertúlia que tenia per tota la ciutat. De fet, al llarg de la seva vida junts, l'Anna sempre havia pensat que cadascuna de les llengües que parlava el seu pare s'ajustava, com un vestit fet a mida, a la persona concreta amb qui xerrava. El francès no era francès: era Monsieur Bouchard. El jiddisch no era jiddisch: era Reb Shmulik. Cada paraula i frase en armeni que l'Anna havia sentit li recordava la cara d'aquell vellet *tatik* que sempre els rebia, a ella i al seu pare, amb unes tassetes de café fort i amarg.

Cada paraula d'armeni feia olor de café.

Si la curta vida de l'Anna hagués sigut una casa, els homes i les dones amb qui el seu pare passava les estones lliures xerrant n'haurien sigut els pilars. Mantenien l'estat de les coses: el sostre a dalt i el terra a baix, i li somreien i li parlaven com si fos filla seva. No deien mai que el professor Łania anava a veure'ls, sinó el professor Łania i l'Anna. O, segons el cas, el professor Łania i l'Anja, o Khannaleh, o Anke, o Anushka, o Anouk. Tenia tants noms com llengües i persones hi havia al món.

Sens dubte, si cada llengua equival a una persona, al final una nena es planteja: quina és la llengua del meu pare? I la meva?

Però la resposta era bastant senzilla: ells eren parlants de les llengües dels altres. Tothom semblava lligat només a una llengua, o com a molt a dues o tres, però el pare de l'Anna semblava completament lliure dels límits que confinaven els altres en l'extens i variat paisatge de Cracòvia. Ell no estava confinat a cap manera de parlar. Podia ser el que volgués. Excepte, potser, ser ell mateix.

I si allò era aplicable al pare de l'Anna, llavors també

ho devia ser a l'Anna. En lloc de llegar a la seva filla una llengua concreta que la definís, el pare de l'Anna li va oferir l'ampli espectre de llengües que ell sabia, i li deia: «Tria entre totes. Crea'n una de nova per a tu».

L'Anna no tenia cap record del seu pare en què no estigués parlant. En la seva memòria, era una mena d'estàtua dinàmica, modelada en la forma que adoptava habitualment per escoltar: la cama dreta creuada sobre l'esquerra, el colze repenjat al genoll, la barbata, al palmell. Adoptava aquella actitud sovint, però, encara que estigués obligat a estar atent en silenci, el pare de l'Anna no parava de comunicar: arrufava i movia llavis i celles com a reacció a les coses que la gent li deia. Una altra persona li hauria hagut de preguntar què significaven aquells tics idiosincràtics, però l'Anna també dominava aquell idioma, i no l'hi havia de preguntar mai.

Ella i el seu pare passaven moltes estones xerrant. Segons el racó del pis on fossin, o pel carrer de la ciutat per on es moguessin, parlaven en una llengua o en una altra. L'Anna estava convençuda que, d'entre tota la gent, era amb ella amb qui més li agradava parlar.

El primer cop que l'Anna es va adonar que una llengua era un compromís compartit entre la gent —que dues persones que parlessin la mateixa llengua no eren exactament el mateix— va ser l'única vegada que recordava haver fet una pregunta al pare que ell no va ser capaç de respondre.

Tornaven a casa d'un passeig, tant se val de quin, i se'ls havia fet fosc. L'Anna no reconeixia la part de la ciutat per on caminaven. El pare l'agafava ben fort de la mà, i les llargues passes que feia l'obligaven a córrer per seguir-lo. A mesura que el sol s'amagava rere les

teulades i rere les muntanyes que deixaven a l'esquena, accelerava cada vegada més el pas i, quan es va fer fosc, pràcticament corrien.

L'Anna els va sentir abans de veure res. La veu d'un home que reia, fort i alegrement, que semblava divertir-se de debò, va fer que l'Anna comencés a somriure, emocionada per descobrir què el feia riure tant. Però quan van arribar al carrer d'on provenia aquell so, va deixar de somriure.

Hi havia tres soldats.

El soldat que reia era el més baixet. L'Anna no recordava gaire bé els altres dos, excepte que li van semblar increïblement alts.

—Salta —deia el soldat més baixet—. Salta! Salta!

L'home gran que ploriquejava davant d'ells feia tot el que podia per complir les seves ordres, saltant sense sentit sobre un mateix punt, però era evident que tenia algun problema en una cama, una lesió mal curada, potser. Era evident que li feia mal. Amb penes i treballs, aconseguia no dir res cada cop que les sabates impactaven sobre les llambordes, tot i que el dolor li transfigurava la cara.

Allò semblava que encara li feia més gràcia, al soldat més baixet.

Potser la part més complicada del record era el plaer pur i insaciable d'aquella riallada; en la ment de l'Anna, el soldat parlava, i per tant reia, en la llengua de Herr Doktor Fuchsmann.

Herr Doktor Fuchsmann era un home gras, gairebé calb, que sempre anava amb armilla. Portava ulleres i un bastó, amb l'ajuda del qual s'arrossegava per la seva petita farmàcia durant tot el dia. Herr Doktor Fuchsmann

era un home que reia per sota el nas, i la cara del qual gairebé sempre acabava vermella com un pebrot. Durant el poc temps que l'Anna l'havia tractat, li havia donat d'amagatons més galetes de les que hagués vist mai en qualsevol altre lloc.

I aquell soldat baixet parlava Herr Doktor Fuchsmann.

L'Anna estava confosa. No podia entendre el soldat en el context del doctor, ni el doctor en el context del soldat. De manera que va fer el que hauria fet qualsevol criatura en aquella situació.

Ho va preguntar al seu pare.

Si el pare de l'Anna no hagués sigut l'home que era, i si l'Anna no hagués sentit ni parlat ni pensat, en part, en alemany durant bona part dels set anys que tenia, cosa que li havia donat el potencial de parlar-lo, és a dir, si el seu accent no hagués semblat tan convincentment nadiu, la història hauria acabat abans de poder començar.

—Papa —li va demanar l'Anna—. Per què es riuen d'aquest home?

El pare de l'Anna no li va respondre. El soldat va girar el cap.

—Perquè, *lieblich* —va dir el soldat—, no és un home. És un *jueu*.

L'Anna recordava exactament la frase perquè ho va canviar tot. Ella creia que coneixia la llengua que parlava, com funcionava, com els seus parlants pronunciaven les diferents paraules que la constituïen per delimitar el món que els envoltava.

Però allò era molt més complicat.

Reb Shmulik no deia *jueu*. Reb Shmulik deia *yid*.

I aquell soldat, parlés la llengua que parlés, era diferent de Herr Doktor Fuchsmann, i ell volia que tothom sabés que era diferent de Reb Shmulik, el jueu.

El 1939 un grup de persones anomenats alemanys van arribar a una terra anomenada Polònia i van aconseguir el control de la ciutat de Cracòvia, on vivia l'Anna. Poc temps després, aquells alemanys van crear una operació denominada *Sonderaktion Krakau*, promocions Cracòvia, dirigida als intel·lectuals i acadèmics de la ciutat, grup del qual formava part el pare de l'Anna.

El dia assenyalat per executar la *Sonderaktion Krakau* era el 6 de novembre de 1939 —el setè aniversari de l'Anna—, i tot el que l'Anna sabia aquell matí és que el seu pare hauria de ser fora unes hores.

La va deixar a càrrec de Herr Doktor Fuchsmann a les onze tocadés, i ja no va tornar mai més.

No era estrany que el pare la deixés amb algun dels seus amics quan tenia algun assumpte urgent. Confiava prou en la seva filla per deixar-la sola al pis una estona, però, en aquella ocasió, hauria de ser fora més temps. L'Anna encara era molt joveneta i de tant en tant calia que algú la cuidés.

El pare de l'Anna s'havia escarrassat per aïllar-la del que passava a la ciutat en aquells temps, però una guerra és una guerra i és impossible protegir un infant del món per sempre. Hi havia uniformes pels carrers, gent que cridava, gossos, por, i de vegades s'hi veien armes, i si a un home li agradava parlar, al final la seva filla sentiria la paraula *guerra* pronunciada fluixet, d'una manera furtiva. *Guerra* és una paraula forta en totes les llengües.

L'Anna recordava vagament que hi havia hagut un temps abans que aquella paraula forta li caigués al damunt com una xarxa, però més que la figura o la cara concreta d'algú —fins i tot més que el breu record que havia aconseguit retenir de la seva mare—, el que recordava d'aquella època era, sobretot, la vida animada d'una ciutat exuberant: xerrades tot passejant pels parcs i pels jardins públics; taules amb gerres de cervesa, o tasses de cafè o te, a les voreres; mares i enamorats i amics cridant noms que ressonaven pels carrers empedrats, esperant arribar fins a la persona estimada i fer-la girar abans de desaparèixer rere una cantonada. A l'Anna li havien semblat uns dies de calor i sol perpetus, però la guerra, com havia après, era com el mal temps: si n'hi havia una a punt d'esclatar, millor que no t'inxampés al carrer.

Durant els darrers mesos, el pare de l'Anna havia passat força temps dins de casa xerrant amb ella i, quan sorgia la inevitable necessitat d'estar en silenci, llegint. L'home tenia bones intencions, però la majoria de llibres que tenia a casa encara estaven per sobre del nivell de l'Anna, de manera que la nena passava la major part del temps amb un llibre concret: un volum gruixut de contes infantils d'orígens diversos, i fossin d'Isop o de la Bíblia, de mites nòrdics o egipcis, tots estaven il·lustrats amb la mateixa mà hàbil del segle XIX, amb ploma i tinta, reproduïts sobre paper gruixut.

L'Anna va enyorar aquell llibre tan bon punt se'n va separar. Molt abans d'enyorar el seu pare.

Durant les dues o tres primeres hores d'aquell migdia d'aquell 6 de novembre, Herr Doktor Fuchsmann havia actuat com feia sempre amb l'Anna, fent-li bro-

mes i rient per sobre les ulleres quan la botiga era buida, i ignorant-la immediatament quan sonava la campaneta de la porta en entrar-hi un client nou. Tenia moltes menys galetes que les que li havia ofert en ocasions anteriors, però l'Anna ho entenia; Herr Doktor Fuchsmann li havia explicat que l'escassetat es devia a la guerra. Era una pràctica habitual a la qual l'Anna s'havia acostumat bastant: sempre que algú destacava alguna cosa que ja no era com abans, la raó era la guerra.

L'Anna encara no sabia exactament què significava aquella paraula, *guerra*, però semblava, com a mínim en part, que era un assalt al seu proveïment de galetes, i ja només per això no li agradava.

Aquell dia a la botiga hi havia molt més moviment del que l'Anna hi hagués vist mai, i la gent que hi entrava buscant l'ajuda de Herr Doktor Fuchsmann semblaven, principalment, alemanys joves amb uniformes un xic diferents. Alguns dels homes grans ben vestits que hi anaven parlaven un alemany clar, entretallat, que, tot i que era evident que era la mateixa llengua que la de Herr Doktor, a l'Anna li semblava que la parlaven amb els músculs tensos, encara que estiguessin asseguts relaxats. Tot era molt interessant, però Herr Doktor Fuchsmann es posava nerviós si ella prestava una atenció massa evident pel que hagués de dir un client, de manera que es va esforçar per fer veure que no els escoltava.

L'home va intentar dissimular l'angoixa creixent que sentia a mesura que el dia s'escolava, però quan va arribar l'hora de tancar la botiga i el pare de l'Anna encara no havia tornat a buscar-la, Herr Doktor Fuchsmann es va amoïnar de manera clara.

L'Anna, tot i així, no estava tan preocupada. El seu

pare havia marxat durant moltes hores abans, i sempre tornava.

Però ara, de tant en tant, hi havia armes pels carrers, i gossos que bordaven sempre. Herr Doktor Fuchsmann es va negar en rodó a emportar-se l'Anna a casa seva amb ell, i aquella va ser la primera llavor de la preocupació de la nena. L'home sempre havia estat molt amable, i se li feia estrany que de sobte es tornés tan antipàtic.

Aquella nit l'Anna va dormir sota el mostrador de la farmàcia de Herr Doktor Fuchsmann, amb fred, sense cap manta, temerosa que la veiessin o de fer massa soroll a mesura que s'anava fent negra nit en els carrers on regnava l'alemany.

Li va costar adormir-se. La seva preocupació li mantenia el cap prou despert per evitar fer una capcinadeta, però no tant per mitigar l'angoixa que sentia. En el transcurs inacabable d'aquell moment va ser quan va trobar a faltar el llibre de contes.

Hi havia un conte cap al final, per on aquell llibre gastat acostumava a obrir-se, d'un fantasma llargarut que es deia rei Alder. A l'Anna li agradava molt mirar-ne el dibuix fins que la por arribava a un nivell tan insuportable que tancava el llibre de cop. La por desapareixia del tot amb el rei Alder, atrapat allà entre les pàgines del llibre, i en aquells moments hauria desitjat tenir-lo per desfer-se d'aquella preocupació insistent.

L'endemà al matí, Herr Doktor Fuchsmann li va portar una mica de menjar. Allò la va tranquil·litzar, però a l'hora de dinar va quedar clar que no tenia cap intenció de cuidar-se'n. Li sabia molt de greu, li va assegurar que si el seu pare anava a buscar-la a la botiga

l'enviaria directament cap a casa amb ella, però no podia estar-s'hi més, a la farmàcia.

Tot el que deia tenia sentit. Qui era ella per dur-li la contrària?

Herr Doktor Fuchsmann va tancar amb clau la porta de la farmàcia darrere d'ell quan van marxar cap al pis de l'Anna. En arribar-hi, però, l'Anna de seguida es va recordar que el professor Łania també havia tancat amb clau la porta del pis quan havien sortit per anar a la botiga de Herr Doktor Fuchsmann el dia anterior. Però allò no ho va saber mai, Herr Doktor Fuchsmann; tan bon punt van veure l'edifici de pisos, l'home es va excusar i se'n va tornar corrent cap a la farmàcia.

L'Anna es va quedar asseguda davant la porta de casa seva molta estona. Encara hi havia una part d'ella convençuda que el pare tornaria de seguida, i feia mans i mànigues per esporgar la seva preocupació i per animar aquella certesa a instal·lar-se-li dins del cap. Segur que el seu pare no trigaria.

Però no tornava.

Quan sentia que la seva confiança flaquejava, mirava d'obrir la porta de casa. Ho intentava una vegada i una altra, a poc a poc, amb destresa, convençuda que, de fet, el seu pare no l'havia deixat tancada fora de casa, sinó que, senzillament, ella no tenia prou força per obrir-la.

Però per més que volgués que allò fos veritat, la porta no es movia ni un dit. En temps de pau, de vegades aquestes il·lusions es fan realitat. Però en temps de guerra, mai.

A l'Anna li va semblar una eternitat l'estona allà asseguda, i en certa manera així va ser. Per a una criatura,

una hora és tota una vida. L'Anna hi va passar dues o tres hores, com a mínim, i si no hagués estat per la senyoreta Niemczyk, la dona gran de la porta del davant, hauria pogut estar-s'hi esperant el pare fins que la guerra hagués acabat.

La senyoreta Niemczyk sovint es queixava al professor Łania (i a altres) que ell i la seva filla parlaven massa fort fins a molt tard, però el pare de l'Anna estava convençut que el que no li agradava era que convidessin gitanos, armenis i jueus a l'edifici. La senyoreta Niemczyk només parlava polonès, i només frases breus. En tota la seva vida, no li havia dirigit cap paraula directament a l'Anna, tot i que aquella velleta havia parlat sovint d'ella amb el seu pare davant seu, en general, per recriminar-li que no estava educant bé la seva filla. No fa falta dir que a l'Anna no li feia mai gràcia veure-la, i això que l'Anna era una noieta més aviat disposada a trobar-se amb gent.

Poc després que l'Anna s'instal·lés davant de la porta del seu pis a esperar, la senyoreta Niemczyk va sortir un moment de casa per fer un encàrrec. Mentre creuava el replà, va clavar la mirada en l'Anna i, en tornar, no li va treure els ulls de sobre ni un instant fins que va tancar la porta darrere seu.

L'Anna no sabia ben bé què faria la senyoreta Niemczyk, però la dona va començar a entreobrir la porta de casa seva sovint per comprovar si la nena continuava asseguda al replà. I cada cop que l'Anna la veia —el que es pot veure d'algú que s'amaga rere una porta entretancada—, semblava més i més complaguda.

Si no hagués estat per l'anciana senyoreta Niemczyk, l'Anna s'hauria quedat allà esperant el seu pare.

Si no hagués estat per l'anciana senyoreta Niemczyk, l'Anna no hauria conegut mai l'Home ocell.

Hi havia un munt d'apartaments i d'habitacions, fins i tot de cafeteries i tavernes, per tot Cracòvia on l'Anna hauria estat benvinguda en diferents llengües durant un o dos dies per un dels amics que el seu pare tenia escampats per la ciutat, però, tot i així, la nena va tornar cap a la farmàcia de Herr Doktor Fuchsmann. Al cap i a la fi, era l'últim lloc on havia vist el pare. Era on ell creia que la trobaria.

Es feia tard. L'Anna tenia gana i, mentre el sol s'amagava rere l'horitzó, va començar a preguntar-se on dormiria aquella nit. Era un sentiment nou per a ella, aquell neguit; fins a la nit anterior, l'únic lloc on havia dormit en tota la seva vida havia estat un llit petitó rere la porta del seu pis, a l'extrem oposat del pare.

Herr Doktor Fuchsmann estava enfeinat amb un client quan l'Anna va arribar al carrer de la botiga. El podia veure a través de les grans finestres de vidre gruixut xerrant amb un home ben vestit i, tot i que mirava directament cap a ella, no semblava veure-la.

Feia fred al carrer.

Encara que, en molts sentits, estava acostumada a comportar-se com un adult, fins i tot en aquella època, aquells dies l'Anna mostrava una absoluta obediència infantil. Herr Doktor Fuchsmann li havia dit que no es podia quedar a la botiga; per més que ella estigués segura que les circumstàncies eren diferents que les que l'home havia pensat, per més desesperada que estigués ella, no hi entraria tret que la convidessin a fer-ho.

Era el que els adults anomenen «ser una bona nena».

L'Anna es va instal·lar al carrer a esperar un pare que no arribava. El carrer on hi havia la farmàcia de Herr Doktor Fuchsmann era curt: un carreró amb llambordes, revirat i estret que connectava dos carrers principals i que no seguia més enllà. No hi havia gaire trànsit, allà, i a banda dels clients que entraven a la farmàcia i a les altres poques botigues que hi havia, la majoria de la gent que passava per aquell carreró vivia en les plantes superiors i no s'aturaven quan arribaven o marxaven. L'Anna, amb el cap cot, resava en silenci perquè els viants no la veiessin, si no eren el seu pare. Va passar l'estona intranquil·la, buscant-se algun fil de la faldilla per estirar-lo.

Al final, el so d'unes sabates li va cridar l'atenció. El clac-clac rítmic devia haver passat amunt i avall un centenar de vegades aquella tarda, fent cercles, endavant i endarrere, desapareixent una estona i tornant a aparèixer després, abans que el so dels talons de fusta contra les llambordes li acabés resultant familiar. Quan va alçar el cap sorpresa era perquè estava convençuda que coneixia aquelles sabates. Un instant després, l'home que duia aquelles sabates es va adonar que la nena el mirava.

Era un home alt i extremament prim. El vestit de tres peces de llana marró que portava li devien haver fet especialment per a ell. Costava imaginar-se un altre home amb aquelles mides, i la roba se li ajustava com un guant. Duia un vell maletí de metge, de pell, d'un marró més clar que el del vestit. Tenia unes sivelles metàl·liques i en un costat hi havia el monograma SWG d'un vermell descolorit que, en origen, devia fer joc amb la corbata fosca que portava. Entre les nanses de la

bossa, portava un paraigua negre gran, tot i que el cel era ben clar.

Aquell home prim es va aturar quan va notar que l'Anna el mirava, i li va tornar la mirada des d'aquella gran alçada, a través d'unes ulleres rodones amb la muntura daurada. Tenia als llavis una cigarreta sense encendre, que va agafar entre uns dits llargaruts i esprimatxats, disposat a parlar.

En aquell precís moment, va sonar la campaneta de la botiga de Herr Doktor Fuchsmann, d'on va sortir un soldat alemany jove. L'home prim va girar de cop el cap envers el soldat i li va preguntar en un alemany perfecte, categòric, amb una pronunciació perfecta, si aquell era l'establiment del famós doctor que a tothom li agradava tant. L'Anna va ser conscient de contenir la respiració.

L'home alt i l'estrany van intercanviar quatre paraules, amb cordialitat, i el soldat li va explicar la qualitat i la bona disposició del servei que hi oferien, a la farmàcia. Al cap i a la fi, el metge era alemany, i difícilment un d'aquells metges *polonesos* li podia fer ombra.

Després d'una pausa educada, l'home prim li va donar les gràcies amb un cop de cap i va mirar cap a l'interior de la botiga. Tenia un aire d'autoritat i l'Anna es va preguntar, igual que ho devia haver fet el soldat, si hauria de saber qui era. El jove soldat, ben acostumat a les ordres d'un suposat superior, va interpretar aquell gest d'agraïment com el comiat que pretenia ser, però abans que s'hagués allunyat gaire, l'home prim el va tornar a cridar.

—Em preguntava, *soldat* —va començar a dir—, si em podria encendre el cigarret.

L'home prim se subjectava les mans rere l'esquena. Sens dubte, li hauria costat encendre'l ell sol.

El jove soldat va obeir submisament. L'home prim no va mirar-lo als ulls ni li va donar les gràcies, ni tan sols va tenir un reconeixement.

Va fer una pipada llarga al cigarret.

El soldat va desaparèixer pels carrers de Cracòvia.

L'home prim va fer una altra pipada abans de girar-se cap a l'Anna.

—Vejam —va dir en el seu perfecte alemany, mentre el fum se li escapava entre els llavis—. Qui ets tu?

L'Anna no tenia cap idea de com respondre-la, aquella pregunta. Va bellugar la boca, intentant trobar una paraula en qualsevol llengua que pogués pronunciar; sabia que hi havia una versió d'«Anna» que els alemanys feien servir per a ella, però no li va semblar correcte dir a aquell home autoritari i sever que aquella paraula era qui era ella. Tenia fred, gana, estava espantada i el seu cap s'esforçava per recordar quin diminutiu particular hi havia primer.

L'home prim va aixecar una cella i va girar el cap a la dreta. Va arrugar el front i va canviar al polonès.

—Qui esperes?

Si l'alemany que parlava era perfecte i categòric, el seu polonès era sonor i ràpid. Era la primera persona que havia conegut mai l'Anna, a banda del seu pare, que dominava d'aquella manera més d'una llengua.

Volia respondre-li, volia parlar, però no sabia què dir-li. Se li va acudir dir-li que estava esperant el seu pare, però, de fet, ja no estava segura que allò continués sent veritat, i si tenia una cosa clara sobre aquell estrany home llargarut era que no era algú a qui poguessis mentir.

L'home prim va assentir com a resposta al silenci de l'Anna i va canviar al rus.

—On són els teus pares?

Aquella pregunta hauria d'haver estat encara més senzilla de respondre, però l'Anna, sincerament, no ho va fer perquè no ho sabia. Estava a punt de dir-l'hi, però en aquell moment l'home alt s'havia acostumat que ella no li respongués res i de seguida va tornar a parlar; en jiddisch, aquest cop.

—Estàs bé?

Va ser aquella pregunta que va fer plorar l'Anna. Sens dubte, a la seva manera, les altres i el fet de no poder-les respondre era tan frustrant com preocupant. Potser va ser la sobtada suavització del to de l'home, ell, un senyor més que aterridor als ulls d'una nena, que li parlava des de molt amunt i que de sobte s'amoïnava per ella. La situació havia anat empitjorant de mica en mica al llarg de les darreres setmanes i dels darrers mesos, i l'Anna no recordava que ningú més li hagués preguntat com estava. Ni tan sols el seu pare, que havia estat tan ocupat mirant d'oferir-li un acceptable ordre de coses que havia oblidat preguntar-li si li anava bé.

Potser havia estat el jiddisch. Aquella era la llengua de Reb Shmulik. L'Anna no el veia des de feia moltes setmanes i, tot i que era una criatura, no era cega i s'adonava de les coses que els passaven als jueus de la ciutat. Una part d'ella no tenia del tot clar que el jiddisch encara sobrevisqués, fins que aquell home prim l'havia fet servir.

L'explicació més plausible de les llàgrimes de l'Anna, però, era que aquella era l'única pregunta que, amb tota certesa, sabia respondre.

No, no estava bé.

L'home prim semblava més sorprès que preocupat per les llàgrimes de la nena. Va tornar a arrufar les celles i va inclinar el cap a un costat en mirar avall. Per damunt de tot, l'home prim semblava encuriós.

Tenia una mirada penetrant, aquell home. Tenia els ulls enfonsats i, encara que la nena s'esforcés per amagar les seves llàgrimes al món, li va costar no mirar-los. Com si fossin un ham, van pescar els ulls de l'Anna i li va aguantar la mirada.

El que aquell home va fer a continuació va canviar la vida de l'Anna per sempre.

L'home prim va desviar aquells ulls penetrants cap a les volades dels edificis que sobresortien pertot en aquell carreró. La mirada captiva de l'Anna els va seguir ben de prop. Localitzat el que buscava, l'home prim va ajuntar els llavis i va refilar una piuladissa, clara i xiuxieujant, cap al cel.

De sobte, es van sentir unes ales i del no-res va aparèixer un ocell que es desplomava cap al carrer, com si fos una bomba. L'au va estendre les ales per planar sobre el vent i va alentir el descens fins a posar-se sobre les llambordes grises i humides, va fer un saltiró, va parpejear i va inclinar el cap a un costat, per mirar amunt l'home prim.

L'home es va passar la cigarreta de la mà esquerra a la dreta, es va ajupir, amb els genolls a l'altura de les orelles, va allargar el dit índex de la mà esquerra, en paral·lel al terra.

Durant un instant l'ocell es va quedar immòbil. L'home li va tornar a parlar i, com si el cridés pel nom, d'un saltiró l'ocell se li va repenjar al dit.

Es va girar a poc a poc, va apropar l'ocell a l'Anna, la

va mirar directament als ulls i es va posar el dit índex de la mà dreta davant dels llavis en senyal de silenci.

No calia. Per por d'espantar aquella criatureta delicada, preciosa i radiant, l'Anna no només havia deixat de plorar, sinó que tornava a contenir la respiració.

Quan l'hi va acostar a pocs centímetres de la cara, l'Anna va poder veure aquella criatura increïblement bé. Tenia el cap i les ales d'un color blau clar, brillant i irisat, i la cara i el coll, de color taronja pà·lid. La cua, dividida com una forquilla, la movia lleugerament, però per la resta es mantenia ben quiet i observava la nena, com si l'home prim hagués aconseguit produir una sèrie d'escultures realistes que reposaven sobre la seva mà i que canviaven contínuament.

A l'Anna se li va escapar un somriure i va allargar la mà per tocar l'ocell. Per uns instants va pensar que podria acariciar-li aquelles plomes tan suaus, però l'ocell, amb un moviment impactant, va alçar el vol, altre cop cap al cel, en lloc de quedar-se quiet perquè el toquessin.

L'home prim tenia la boca tancada amb una expressió impassible, però els ulls profunds li brillaven amb una espurna de triomf, i amb una velocitat i destresa sorprenents es va redreçar fins a tornar a recuperar la seva alçada i va creuar el carrer vers la farmàcia de Herr Doktor Fuchsmann. A l'Anna la va sorprendre que arribés a sentir la pregunta que va pronunciar entre dents.

—Què era això?

—Això —va respondre l'home prim sense girar-se— era una oreneta.

La campaneta de la farmàcia va dringar quan es va tancar la porta.

No calia ser gaire llest per adonar-se que, un cop

l'home prim va haver sortit de la botiga de Herr Doktor Fuchsmann, no tenia cap intenció de continuar xerrant amb l'Anna. Amb aquells ulls seus, eines fetes expressament per captar la mirada dels altres, la va mirar de dalt a baix sense aturar-se mentre ella s'arraulia contra la paret i, abans que l'Anna es pogués posar dempeus, amb quatre passes que sonaven com trets havia recorregut mig carrer.

Però l'Anna s'havia preparat per quan sortís de la farmàcia.

En una riuada de llengües oposades, va respondre a totes les seves preguntes.

En jiddisch li va dir:

—Estic millor, ara. —I llavors, va continuar en rus—: No crec que el meu pare torni. —En alemany va dir—: Sóc jo mateixa. —I en polonès, va afegir—: I ara l'estava esperant a vostè.

L'home alt es va quedar callat uns segons. Qualsevol altre home viu s'hauria quedat bocabadat, però ell no va demostrar estar impressionat; simplement, va observar l'Anna de prop, amb uns ulls foscos i avaluadors.

Quan no va poder aguantar-se més callada, l'Anna va afegir en francès, perquè era la cosa que creia que s'hi assemblava més:

—I no parlo la llengua dels ocells.

Va ser el primer dels tres cops que l'Anna va sentir riure l'Home ocell.

—No parlo francès —li va dir.

Llavors, l'home es va quedar uns segons en silenci, observant la quietud de l'Anna, com si esperés veure algun senyal del que passaria en els moviments d'expansió i contracció de la caixa toràcica de la nena.

L'Anna es va sumir en una quietud buida. Era la primera vegada que ho deia, la primera vegada que s'havia permès pensar amb claredat:

No creia que el seu pare tornés.

Li va semblar dolorós i malament haver-ho dit, com si hagués tocat un metall rovellat, serrat i punxant amb les mans nues, com si el professor Łania l'hagués cridat des de l'altra punta d'un pati ple de gent i ella l'hagués sentit i se n'hagués allunyat.

Tot estava en silenci.

De sobte, l'home prim va prendre una decisió i, quan l'Anna va veure que creuava el carrer per apropar-se-li, li va sorprendre adonar-se que de cop estava espantada.

No hi havia cap mena de dubte que aquell estrany llargarut no era una presència tranquil·litzadora. Transmetia una amenaça, una intensitat calmada que no s'assemblava gens al tipus de qualitat que la gent conrea per atraure l'afecte de les criatures. Tot i així, alhora tenia un no sé què —potser que hagués parlat amb tanta facilitat amb l'oreneta— que la fascinava. Era estrany, aquell home, sens dubte; però era un tipus d'estranyesa familiar, punyent. Potser l'Anna i el seu pare no havien tingut una llengua pròpia, o potser la seva llengua havien estat totes les llengües. A l'Anna li va semblar increïble haver trobat en aquell estrany alt i prim un altre tipus de la seva rara tribu: un home de moltes llengües.

Quan l'home prim, amb quatre gambades, va haver cobert la distància que hi havia entre tots dos, l'Anna estava preparada, malgrat la por, a sentir dir a aquell estrany que l'havien enviat a buscar-la. Estava preparada perquè li digués que, només si hi confiava i el seguia de

ben a prop, la portaria on era el seu pare, que l'havien enviat perquè fos el seu guardià i protector fins que pogués tornar al lloc adequat.

Ho tenia clar.

Però l'home no li va dir res semblant. En lloc d'això, ajupint-se una mica, li va donar una galeta, exactament com les que Herr Doktor Fuchsmann solia donar-li.

Només una galeta.

Però en el cap imaginatiu de l'Anna, allò era una mena de miracle transsubstancial: indicava una mena de transferència d'ordenació paternal entre Herr Doktor Fuchsmann i l'home alt, i aquell gir dels esdeveniments era millor que qualsevol altre escenari verbal possible que ella hagués pogut imaginar. No només era deliciosa, la galeta; era màgica, en certa manera. I a més, deliciosa.

L'estrany llargarut va observar amb un plaer real com l'Anna es menjava la galeta. Tenint en compte que era una nena petita, feia massa que no menjava, i segur que res de tan deliciós com una galeta de mantega ensucrada. Se la va cruspir en un tancar i obrir d'ulls.

Tan bon punt l'Anna va desviar l'atenció d'aquella galeta que, inconcebiblement i de cop i volta s'havia esfumat, l'home prim es va aixecar i va quedar molt lluny.

—Que no et vegin —li va dir després d'una pausa llarga. I, llavors, girant la mirada cap a la ciutat de Cracòvia, va afegir—: Tant de temps com puguis.

I aleshores, amb els talons de fusta anunciant la seva marxa, es va allunyar de l'Anna i va desaparèixer enmig de l'activitat del carrer del fons.

Potser era un pèl tard, però als set anys l'Anna enca-

ra estava fent-se a la idea de com funcionava el món en realitat. Set breus anys que havien estat interromputs per una sèrie de trasbalsos i sobresalts increïbles en la seva vida: la mare que havia marxat, després un món en guerra i ara un pare desaparegut, també. Tal com ella ho veia, aquell era l'ordre de les coses. El que se sap del cert no roman; el que s'espera, desapareix. De manera que entre el grup de nenes mimades de set anys, l'Anna tenia molta traça a adaptar-se. Li parlessin en la llengua en què li parlessin, ella els responia amb la mateixa.

Així que quan l'home prim va aparèixer, parlant amb els ocells i traient-se de sota la màniga les seves galetes preferides, per què no hauria d'haver après a parlar en la seva llengua? I l'idioma de l'home prim era una cosa erràtica, brillant: amb els soldats, parlava amb una autoritat que fregava el menyspreu; amb els ocells, amb una tendresa dolça.

I, a més a més, hi havia alguna altra cosa rere aquella cara que havia observat impassible com la nena intentava acaronar l'oreneta o com es delectava amb la dolçor de la galeta: aquell home, a banda de tota aquella esplendor que enlluernava, tenia un no sé què, un no sé què sòlid, consistent i real. Un no sé què amagat.

Era un home que no sempre deia el que pensava o el que sentia.

L'Anna sabia que cada llengua té uns matisos diferents, diferents nivells d'explicitació; en una llengua, una expressió pot transmetre directament el que el parlant pretenia comunicar, mentre que en una altra, a través del joc de mans d'una simple i humil metàfora, la profunditat d'un sentiment o una opinió tímida podrien només insinuar-se.

Tot això serveix per dir que l'Anna sabia amb una virulència extraordinària, prou potent per donar-li les forces per espolsar-se unes llàgrimes gelades com l'acer amb les mans nues, que hi havia altres paraules entre les que aquell estrany alt li havia dit.

—Que no et vegin —li havia dit—. Tant de temps com puguis.

Se li va dibuixar un somriure als llavis.

—Sóc aquí.

Ho tenia clar.